

Archief Philip Staal

75 JAAR BEVRIJDING

Roof en het Naoorlogse Rechtsherstel

Het Schilderij

Philip Staal

21/01/2020 (V-1)

Het schilderij — Hoofdstuk 66 van [Mijn erfenis](#)

In het kantoor gaat de telefoon een paar keer over voordat Joost besluit de hoorn van de haak te nemen.

‘Ik bel naar aanleiding van uw artikel, gepubliceerd in de Telegraaf van 17 september 2005 met als titel: Oorlogswezen in opstand’, zegt de 92-jarige Bert de Haan aan de andere kant van de lijn. ‘Kunt u mij het telefoonnummer van Philip Staal geven die in uw artikel genoemd wordt?’

De Haan komt met een vaag verhaal over zijn ouders en de moeder van Philip. Hij vertelt dat zijn ouders in 1943 van Anna Staal een schilderij en andere waardevolle voorwerpen in bewaring hadden gekregen.

‘Wij geven geen persoonlijke informatie over geïnterviewde’ antwoordde Joost. ‘Maar als u mij uw telefoonnummer geeft zal ik ervoor zorgen dat het [bij Philip terecht komt](#). Ik zal uw verhaal en telefoonnummer aan hem mailen en vragen of hij u wilt bellen. Meer kan ik helaas niet voor u betekenen.’

Een week later bel ik vol verwachting naar Bert. Hopelijk gaat het om een schilderij dat door mijn vader is geschilderd. Ik heb vier kinderen en slechts drie door mijn vader geschilderde tafereeltjes. Tot mijn teleurstelling hoor ik dat het om een schilderij van de beroemde Duitse schilder Fay gaat.

‘Het schilderij is gedurende de oorlog bij mijn ouders terecht gekomen’, zei Bert. ‘Mijn ouders hadden een kledingzaak in Hilversum. In het voorjaar van 1943 kwam een zekere Anna bij hen en vroeg of dit schilderij ter verkoop in de winkel mocht hangen. Het schilderij werd niet verkocht en is nu in mijn bezit. Het is afkomstig van het echtpaar Anna en Isaac Staal en behoort toe aan hun familie en moet terug naar hun familie. Wanneer kun je naar me toekomen, met me spreken en het schilderij in ontvangst nemen? Eén van mijn dochters is al overleden, niemand heeft het eeuwige leven, ik ben 92, dus de langste tijd op deze wereld heb ik gehad.’

Het ontroert me dat er, ruim zestig jaar na de oorlog, nog mensen bestaan, die hun geweten laten spreken. Ik antwoord:

‘Ik weet nog niet wanneer ik weer in Nederland ben, maar zal het u binnen een paar weken laten weten.’

Enthousiast vertel ik Henneke over het telefoongesprek.

‘Wow, wat fantastisch voor je. Waarom heb je niet meteen een afspraak met hem gemaakt? Waarom pas over een paar weken? Je moet meteen, deze week nog, naar Nederland!’

‘Omdat ik dit zo bijzonder vind, het moet goed voorbereid worden. Het laat het slechte en goede van de mens zien. Daarom wil ik dat bij de ontmoeting een journalist en een fotograaf aanwezig is. Bovendien moet ik eerst meer informatie inwinnen, omdat ik het schilderij niet kan accepteren als het niet van een in de Tweede Wereldoorlog vermoord familielid van mij afkomstig is.’

Na onderzoek kom ik tot de conclusie dat het aannemelijk is dat het schilderij afkomstig was en deel uitmaakte van de inboedel van mijn ouders.

Henneke had me al verscheidene keren herinnerd dat ik Bert de Haan moest bellen. Op 12 oktober 2005, een half uurtje voor zonsondergang, de aanvang van Jom Kippoer (grote Verzoendag), vind ik het juiste moment om Bert voor de tweede keer te bellen. Gevoelsmatig ben ik er klaar voor om hem te ontmoeten.

Ik vraag voorzichtig: 'Wilt u mij het schilderij geven of hangt er een prijskaartje aan?'

'Het schilderij is niet zo lang geleden getaxeerd op 50.000 euro en het is van jou als je mij 100.000 euro betaalt', zegt Bert.

Ik voel het bloed uit mijn hersens stromen. Na een paar minuten hoor ik zijn stem weer: 'Bent u daar nog mijnheer Staal? Wanneer komt u het schilderij ophalen?'

Langzaam komt mijn bewustzijn weer terug. Stotterend zeg ik: 'Tijdens ons eerste gesprek vertelde u dat mijn moeder het aan uw ouders heeft gegeven om in hun winkel te hangen. Het schilderij heeft u dus niets gekost en nu wilt u 100.000 euro?'

'Dat is niet waar, mijn ouders hadden het wel degelijk gekocht.'

'Hoe bent u daar zo zeker van?'

'Ik heb destijds de getekende koopovereenkomst gezien en het schilderij bij uw ouders opgehaald.'

'Heeft u de koopovereenkomst nog?'

'Nee.'

'Zit het schilderij nog in zijn originele lijst?'

'Nee. In de naoorlogse jaren hebben mijn ouders het schilderij laten taxeren om te verkopen. Ze hadden geld nodig. Op aanraden van de kunsthandelaar is het schilderij toen schoongemaakt, gerestaureerd en opnieuw ingelijst. Dit, zo verwachtte de handelaar, zou het schilderij een meerwaarde geven.

Na een paar weken heb ik het schilderij opgehaald ergens in de binnenstad van Utrecht. Het zag er prachtig uit. Het had weer zijn oorspronkelijke heldere kleuren en de nieuwe lijst verleende het schilderij een voorkomen gedictieerd door de tijd.'

'Voor welk bedrag hebben uw ouders het schilderij destijds gekocht?'

'Samen met het schilderij ontving ik van de eigenaar van het restauratieatelier een enveloppe met twee brieven en de oude lijst. Een van de brieven was de koopovereenkomst van het schilderij en de andere een plattegrond van een tuin in de Plantage

Muidergracht. Ik herinner me niet welke prijs in de overeenkomst stond. Ook heb ik geen idee wat er met deze papieren is gebeurd nadat ik ze aan mijn vader had gegeven.'

'In ons eerste gesprek zei u dat ik het schilderij kon komen halen. Het schilderij komt van jouw familie en moet terug naar jouw familie, zo heeft u gezegd.'

'Hoe kom je daarbij, het schilderij is van mij en ik heb nog niet eens besloten of ik het aan mijn kinderen nalaat of ter verkoop aanbied.'

'Maar waarom heeft u dan de krant gebeld om met mij te spreken?' vraag ik.

'Dit schilderij is een herinnering aan je jeugd en jouw overleden ouders. Voor jou heeft het, boven de marktwaarde, een emotionele waarde. Jij bent de enige persoon die bereid is een hogere prijs dan de getaxeerde waarde te betalen.'

'Vindt u het normaal dat mensen tijdens de oorlog van al hun aardse bezittingen beroofd en daarna vermoord werden, terwijl andere personen zoals u nu aan de oorlog verdienen?'

'Ja', antwoordt De Haan, 'zo zijn nu eenmaal de wetten van het leven. De een zijn dood, is de ander zijn brood. Wanneer kom je naar me toe om het een en ander te bespreken?'

Wederom ben ik teleurgesteld in de mensheid, verdrietig en woedend tegelijkertijd. Dit beestmens wil ik niet ontmoeten. Kan ik me wel beheersen als ik tegenover hem sta? Of zal ik hem aanvliegen en de tweeënnegentigjarige een doodslag verkopen? Het komt hem wel toe. Maar als ik dat doe, dan ben ik even slecht als De Haan. Is de prijs die ik dan ongetwijfeld moet betalen, niet veel te hoog voor mij en mijn familie?

'Het is me duidelijk', zeg ik, 'u heeft mijn ouders verraden nadat u het schilderij als betaling voor hun onderduik ontving. U bent schuldig dat mijn ouders vermoord zijn; u heeft hun erfenis ontvangen en wilt nu nog een keer de rente van uw misdadige praktijken.' Toen het aan de andere kant van de lijn stil bleef,

vervolgde ik: ‘Schoften zoals u, wil ik niet ontmoeten. Ook heb ik geen behoefte om met hen te spreken.’

Ik smijt de hoorn op de haak en mijmer: een goed begin om tot bezinning te komen op de Jom Kippoer.

Ik weet nu, met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid, wie onze ouders heeft verraden.

Op mijn vraag ‘wie heeft de kist met sieraden van onze ouders na de oorlog opgegraven en meegenomen?’ heb ik geen antwoord gevonden. Het ontbreekt mij aan de mentale kracht dit uit te zoeken. Bovendien gaat het hier om materiële waarde én dit is een gepasseerd station. De vier personen die hiervan wisten zijn allemaal overleden. Ze hebben hun geheim meegenomen in het graf.

Philip Staal

<https://www.staal.bz>

philip@staal.bz